

A monetáris unió

A monetáris unió létrejötté

1957-ben az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó Római Szerződés még nem tartalmazott konkrét rendelkezéseket egy monetáris unió létrehozásáról.

1969-ben a hágai csúcstalálkozón született meg a határozat arról, hogy a gazdasági és monetáris unió létrehozását az európai integráció hivatalos céljává teszik.

1970-ben készült el a Werner-jelentés, amely három fő kritériumot állított fel, amelyek megvalósítása a monetáris unió létrehozásához elengedhetetlenül szükséges:

- a tőkeműveletek teljes liberalizálása,
- az árfolyamok visszavonhatatlan rögzítése, és
- a közös valuta bevezetése.

A Werner-jelentés ezek alapján három lépésben 1980-ra megvalósíthatónak látta a gazdasági és monetáris unió létrehozását, amely azonban a külső gazdasági körülmények nem valósulhatott.

1979-ben bevezetésre került az Európai Monetáris Rendszer, amely rögzített, de módosítható árfolyamokon alapult. A rendszer lényege az volt, hogy a valutákat az európai elszámolási egységhez, az ECU-hoz kötötték, és a tagállamok valutáinak árfolyama a rögzített középárfolyamtól 2,25%-kal térhetett csak el.

Az Európai Tanács az ún. Delors-jelentés alapján 1989-ben határozott a gazdasági és monetáris unió 1. lépcsőjének beindításáról 1990. július 1-ével.

1992-ben a Maastrichti Szerződés a gazdasági és monetáris unió létrehozását három egymást követő szakaszban rendelte végrehajtani:

- az első szakaszban – amely 1990. július 1-én kezdődött – megszüntették a tőkemozgások korlátozásait, megtiltották a tagállamok jegybankjainak, hogy a tagállami költségvetéseket, vagy állami szerveket, vállalatokat finanszírozzanak.
- a második szakaszban – 1994. január 1-től – a monetáris politikák intézményesített koordinációja végett létrehozták az Európai Monetáris Intézetet, amelynek feladata a nemzeti központi bankok együttműködésének erősítése, a tagállamok monetáris politikáinak egyeztetése, az Európai Monetáris Rendszer felügyelete, a közös valuta bevezetéséhez szükséges előkészületek végrehajtása volt.
- a harmadik szakaszban – 1999. január 1-től – a sor került az árfolyamok végleges rögzítésére és a közös valuta, az euro bevezetésére.

A közös valuta bevezetésének feltétele a Maastrichti szerződésben rögzített alábbi konvergencia kritériumok teljesítése:

- az államháztartás hiánya nem haladhatja meg a GDP 3%-át
- az államadósság nem haladhatja meg a GDP 60%-át,
- az infláció legalább egy éven keresztül nem lehet magasabb, mint a három legalacsonyabb inflációs szintet elérő tagállam inflációs szintje + 1,5%,
- a hosszú távú kamatok szintje nem lehet magasabb, mint a három legalacsonyabb inflációs szintet elérő tagállam inflációs szintje + 2%,
- az európai monetáris rendszerben a tagállam valutájának árfolyama két éven keresztül nem térhet a rendszerben rögzített árfolyamszinttől.

A harmadik szakasz kezdete, 1999. január elseje a gazdasági és monetáris unió teljes működésének kezdetét jelentette. Ekkor az ECU, mint az uniós tagvaluták valutakosara megszűnt, és egy önálló valutává, az eurová alakult át.

Az euro előbb számlapénzként váltotta fel az ECU-t, majd 2002. január 1-től készpénz formájában is 12 tagállam hivatalos fizetőeszközeként vált felváltva és ezáltal megszüntetve a

nemzeti fizetőeszközöket. Mindehhez szükség volt az Európai Központi Bank, valamint a Központi Bankok Európai Rendszerének létrehozására is.

A Központi Bankok Európai Rendszere

A Központi Bankok Európai Rendszerét 1998. január 1-én hozták létre. A KBER az Európai Központi Bankból és a tagállamok központi bankjaiból áll. (Minden tagállam központi bankja részese, nem csak azon tagállamoké, amelyekben a közös valuta bevezetésére már sor került). A KBER alapvető feladata az árstabilitás fenntartása, vagyis az infláció elleni küzdelem. Ezen túlmenően, az alapvető feladatának sérelme nélkül a Közösségen belül támogatja az általános gazdaságpolitikát, abból a célból, hogy ezzel is hozzájáruljon a Közösség általános célkitűzéseinek megvalósításához. A KBER konkrét feladatai a következők:

- a Közösség monetáris politikájának meghatározása és megvalósítása;
- a tagállamok devizatartalékainak kezelése;
- a fizetési rendszerek zavartalan működésének biztosítása.

Az Európai Központi Bank

Az EKB az európai monetáris rendszer központi intézménye, irányítója. Az EKB az euro-zónán belül az árstabilitás fenntartásának alapvető intézménye, és ezáltal alapvető célja az euro vásárlóerejének megőrzése.

Az EKB kizárólagosan jogosult a Közösségen belül bankjegy kibocsátására, illetve annak a tagállami központi bankok számára való engedélyezésére. A Közösségen belül csak az EKB által, vagy engedélyével kibocsátott bankjegyek minősülnek törvényes fizetési eszköznek.

Az Európai Központi Bankot és a Központi Bankok Európai Rendszerét intézményi és személyi függetlenség illeti meg. Mind az EKB-nak, mind a nemzeti központi bankoknak és ezek döntéshozó szerveinek tilos a közösségi és tagállami intézményektől vagy bármely más szervtől utasítást kérnie vagy elfogadnia.

Az EKB belső – döntéshozatali – szervezete három fő döntéshozó fórumból áll.

A **Kormányzótanács** az EKB igazgatóságának tagjaiból és az euró-zóna tagállamai központi bankjainak kormányzóiból, illetve elnökeiből áll, és legfontosabb feladata a közös monetáris politika meghatározása.

Az **Igazgatóság** az elnökből, az alelnökből és további négy tagból áll. Az EKB elnökét és az Igazgatóság tagjait a az Európai tanács javaslatára az euro-zóna tagállamainak állam és kormányfői nevezik ki. Az Igazgatóság feladata a Kormányzótanács iránymutatásainak és határozatainak megfelelően a közös monetáris politika végrehajtása, amelynek keretében a tagállamok központi bankjainak utasításokat is adhat. Az Igazgatóság feladata továbbá a Kormányzótanács üléseinek előkészítése és az EKB mindennapi üzletmenetének irányítása.

Az **Általános Tanács** az EKB elnökéből, alelnökéből és valamennyi tagállam központi bankjának kormányzójából ill. elnökéből áll. Az Általános Tanács tanácsadó és koordináló feladatokat lát el az összes tagállam jegybankja között.

Az EKB a Közösség önálló jogi személyiséggel intézménye. Alaptőkéjét a tagállamok központi bankjai bocsátották a rendelkezésére, amelyek ezáltal az EKB részvényeinek tulajdonosai. A tagállamok központi bankjainak az EKB tőkéjében való részesedésének meghatározása az egyes tagállamok GNP-jének és lakosságszámának alapulvételével történt.

Az EKB a Magyar Nemzeti Bankéhoz hasonló, az általa is alkalmazott monetáris politikai eszköztárat használja fel a pénzügyi rendszer stabilitásának megőrzése és irányítása érdekében.